

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 5217/2021
02.12.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранислава Босиљковића, председника већа, Бранке Дражић, Данијеле Николић, Катарине Манојловић Андрић и Гордане Џакула, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Александар Илић адвокат из ..., против тужене Комерцијалне банке а.д. Београд, коју заступа Милан Петровић адвокат из ..., ради утврђења ништавости и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Вишег суда у Нишу Гж 1764/20 од 28.04.2021. године, у седници већа одржаној дана 02.12.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужене изјављеној против пресуде Вишег суда у Нишу Гж 1764/20 од 28.04.2021. године.

ПРЕИНАЧУЈУ СЕ пресуда Вишег суда у Нишу Гж 1764/20 од 28.04.2021. године у ставу првом, другом и четвртном и пресуда Основног суда у Нишу П 7199/2019 од 25.05.2020. године, тако што се **ОДБИЈА** као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражено да се утврди да је ништава одредба члана 6. став 1. уговора о динарском готовинском кредиту број .. од 08.09.2015. године, која гласи: „корисник кредита се обавезује да по основу трошкова обраде кредитног захтева и пуштања кредита у коришћење плати банци једнократну накнаду у висини од 1% од износа одобреног кредита из члана 1. уговора“, да се обавезе тужена да тужиоцу на име стицања без основа исплати износ од 2.500,00 динара са законском затезном каматом од 08.09.2015. године до исплате и да му накнади трошкове парничног поступка.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужилац да туженој на име накнаде трошкова поступка исплати износ од 58.300,00 динара, у року од 8 дана од дана пријема отправка пресуде.

Образложење

Пресудом Основног суда у Нишу П 7199/2019 од 25.05.2019. године, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев и утврђено је да је ништава одредба члана 6. став 1. уговора о динарском готовинском кредиту број .., закљученог између парничних странака 08.09.2015. године, која гласи: „корисник кредита се обавезује да по основу трошкова обраде кредитног захтева и пуштања кредита у коришћење плати банци једнократну накнаду у висини од 1% од износа одобреног кредита из члана 1.

уговора“. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да тужиоцу на име стицања без основа исплати износ од 2.500,00 динара са законском затезном каматом од 08.09.2015. године до исплате. Ставом трећим изреке, обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 24.800,00 динара са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до коначне исплате.

Пресудом Вишег суда у Нишу Гж 1764/20 од 28.04.2021. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужене и потврђена је пресуда Основног суда у Нишу П 7199/2019 од 25.05.2020. године у ставу првом и другом изреке. Ставом другим изреке, преиначена је одлука о трошковима поступка садржана у ставу трећем изреке првостепене пресуде, тако што је обавезана тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 35.300,00 динара. Ставом трећим изреке, одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка. Ставом четвртим изреке, одбијен је захтев тужене за накнаду трошкова другостепеног поступка, као неоснован.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужена је, на основу члана 404. ЗПП, благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права (посебна ревизија).

По оцени Врховног касационог суда, ревизија тужене изјављена на основу наведене одредбе је дозвољена ради уједначавања судске праксе, због чега је применом члана 404. ЗПП одлучено као у првом ставу изреке.

Одлучујући о изјављеној ревизији, на основу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је нашао да је ревизија тужене основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужена је 07.09.2015. године уручила тужиоцу понуду на прописаном обрасцу у којем је исказана висина ефективне каматне стопе од 15,28% годишње и изражено укупно дуговање тужиоца у номиналном износу од 328.658,68 динара, који чини: главница у износу од 250.000,00 динара, уговорена камата у износу од 75.812,68 динара и трошкови обраде кредитног захтева и пуштања кредита у коришћење у износу од 2.500,00 динара, издавања менице у износу од 100,00 динара и извештаја Кредитног бироа у износу од 246,00 динара. Уговором о динарском готовинском кредиту од 08.09.2015. године тужиоцу је одобрен кредит у износу од 250.000,00 динара са роком враћања од 48 месеци. Чланом 6. став 1. уговора обавезан је тужилац да по основу трошкова обраде кредитног захтева и пуштања кредита у коришћење, плати банци накнаду од 1% од износа реализованог кредита. На дан пуштања средстава кредита у течај, 08.09.2015. године, тужилац је платио туженој износ од 2.500,00 динара на име извршења обавезе из наведене уговорне одредбе.

Нижестепени судови су, полазећи од законских и подзаконских одредби цитираних у образложењима својих пресуда, закључили да тужена у понуди није јасно и недвосмислено навела податке о трошковима обраде кредита па је тужиоцу остао непознат механизам обрачуна трошкова, њихова структура и стварна намена и он је на тај начин доведен у неравноправан положај у односу на тужену (стручно и економски)

доминантну уговорну страну, што обавезу тужиоца из оспореног члана уговора чини неодређеном и неодредивом, због чега је та одредба ништава у смислу члана 103. став 1. Закона о облигационим односима и тужена дужна да, на основу члана 210. и 214. Закона о облигационим односима, врати примљени износ од 13.000,00 динара са законском затезном каматом од дана када је исплату примила.

По оцени Врховног касационог суда, становиште нижестепених судова је засновано на погрешној примени материјалног права.

Уговор о кредиту уређен је одредбама чланова 1065. – 1068. Закона о облигационим односима. Тим одредбама дат је појам тог уговора, одређена његова форма и садржина, уређена питања отказа даваоца кредита и одустанка од уговора и враћања кредита пре рока, али нису ближе уређена остала права и обавезе уговорних страна, па ни право банке да од корисника наплати трошкове и накнаде настале поводом закључења уговора о кредиту или које настану у току његове реализације.

Законом о банкама („Службени гласник Републике Србије“ број 107/05...14/15) којим је прописано (члан 4. став 1. тачка 2) да банка може обављати и кредитне послове (давање и узимање кредита), није ближе одређена садржина уговора о кредиту и права и обавезе банке и клијента. Тим Законом предвиђено је да се на уговор закључен између банке и клијента примењују Општи услови пословања банке (члан 42), као и да Народна банка Србије може прописати јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга, нарочито по основу депозитних и кредитних послова (члан 43).

Према члану 9. став 3. Закона о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник Републике Србије“ број 26/11 и 139/14), општи услови пословања обухватају и акте којима се утврђују накнаде и други трошкови које давалац финансијских услуга наплаћује корисницима. Тим Законом, поред осталог, прописана је обавеза банке да кориснику пружи информације и одговарајућа објашњења о условима који се односе на уговор о кредиту за који је показао интересовање (понуда), на начин који ће кориснику омогућити да упореди понуде различитих давалаца истих услуга и процени да ли ови услови одговарају његовим потребама и финансијској ситуацији, али који корисника ниједног тренутка неће довести у заблуду (члан 17. став 1). Понуда се исписује на прописаном обрасцу и, поред осталог, садржи ефективну каматну стопу и укупан износ који корисник треба да плати, односно који треба да му се исплати, а приказан је на репрезентативном примеру у коме су назначени сви елементи на основу којих је тај износ обрачунат, као и врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита, уз одређење да ли су фиксни или променљиви, а ако су променљиви – периоде у којима ће се мењати и начин измене (члан 17. став 4. тачке 8. и 10).

Изглед и садржину обрасца понуде утврдила је Народна банка Србије Одлуком о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Службени гласник Републике Србије“ број 65/11 и 62/18). Утврђени образац понуде у тачки 3. обухвата трошкове кредита, а у тачки 3. тачка 3. врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита.

Из изложеног следи да одредба уговора којом се корисник кредита обавезује да плати трошкове обраде кредитног захтева није противна принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима. Важећи прописи омогућавају даваоцу и кориснику кредита да у складу са начелом аутономије воље (члан 10. Закона о облигационим односима) уговором уреде питање трошкова обраде кредитног захтева, као и других трошкова и накнада у вези са својим облигационим односом. Обавезивање корисника кредита на плаћање трошкова обраде кредитног захтева није противно ни начелу савесности и поштења из члана 12. Закона о облигационим односима, уколико је ова обавеза установљена на транспарентан начин.

Стога, одредба уговора о кредиту којом се корисник обавезује на плаћање трошкова обраде кредита и пуштања кредита у течај није ништава, под условом да је понуда банке садржала јасне и недвосмислене податке о тим трошковима који се исказују кроз обрачун ефективне каматне стопе. Одредбама Закона о заштити корисника финансијских услуга и означеном одлуком Народне банке Србије није предвиђено да банка мора кориснику кредита предочити структуру или спецификацију трошкова, како би се сматрало да је клијент са њима упознат на јасан и недвосмислен начин. Банка је дужна да кориснику пружи информације и објашњења о условима који се односе на уговор о кредиту, на начин који ће кориснику омогућити да упореди понуде различитих давалаца истих услуга и процени да ли ти услови одговарају његовим потребама и финансијској ситуацији. Следствено томе, спецификација трошкова обраде кредита и опис њихове структуре у понуди нису услови за плаћање тих трошкова, ако је у понуди наведена врста трошкова и њихова висина. Предмет обавезе корисника кредита је у довољној мери одређен прецизним одређивањем врсте трошкова и њихове висине, па се зато не може поставити питање ништавости одредбе уговора о кредиту којом је корисник обавезан на плаћање трошкова кредита из разлога прописаног чланом 47. Закона о облигационим односима.

У конкретном случају, тужилац је у предуговорној фази – уручењем понуде на прописаном обрасцу, којом су исказани врста и висина трошкова кредита, поред осталог и трошкови обраде кредитног захтева, обавештен о њиховој врсти и висини на начин који задовољава услов одређености уговорне обавезе. У погледу начела једнаке вредности узајамних давања из члана 15. Закона о облигационим односима, мора се водити рачуна о томе да се Законом одређује у којим случајевима повреда тог начела повлачи правне последице, као и да се повреда начела еквиваленције првенствено односи на уговор у целини, а не поједине његове одредбе.

Из наведених разлога, спорна уговорна одредба није ништава у смислу члана 103. став 1. Закона о облигационим односима и не постоји обавеза тужене на реституцију онога што је од тужиоца примила на име извршења обавезе из те уговорне одредбе, на основу члана 104. став 1. истог закона. Због тога је применом члана 416. став 1. ЗПП одлучено као у другом ставу изреке - преиначене пресуде нижестепених судова и одбијен тужбени захтев, као и захтев тужиоца за накнаду трошкова поступка.

Одлука о трошковима поступка, садржана у трећем ставу изреке, донета је применом члана 165. став 2. у вези члана 153. став 1, 154. и 163. ЗПП. Туженој су досуђени трошкови целокупног поступка и то: на име заступања на два одржана рочишта по 7.500,00 динара, за састав жалбе 12.000,00 динара, на име судске таксе за жалбу и другостепену одлуку по 1.900,00 динара, за састав ревизије 18.000,00 динара, судске таксе на ревизију 3.800,00 динара и судске таксе на одлуку 5.700,00 динара.

Туженој нису признати трошкови одговора на жалбу од 31.07.2020. године, јер нису били нужни за вођење ове парнице.

**Председник већа – судија
Бранислав Босиљковић, с.р.**

**За тачност отправка
управитељ писарнице
Марина Антонић**